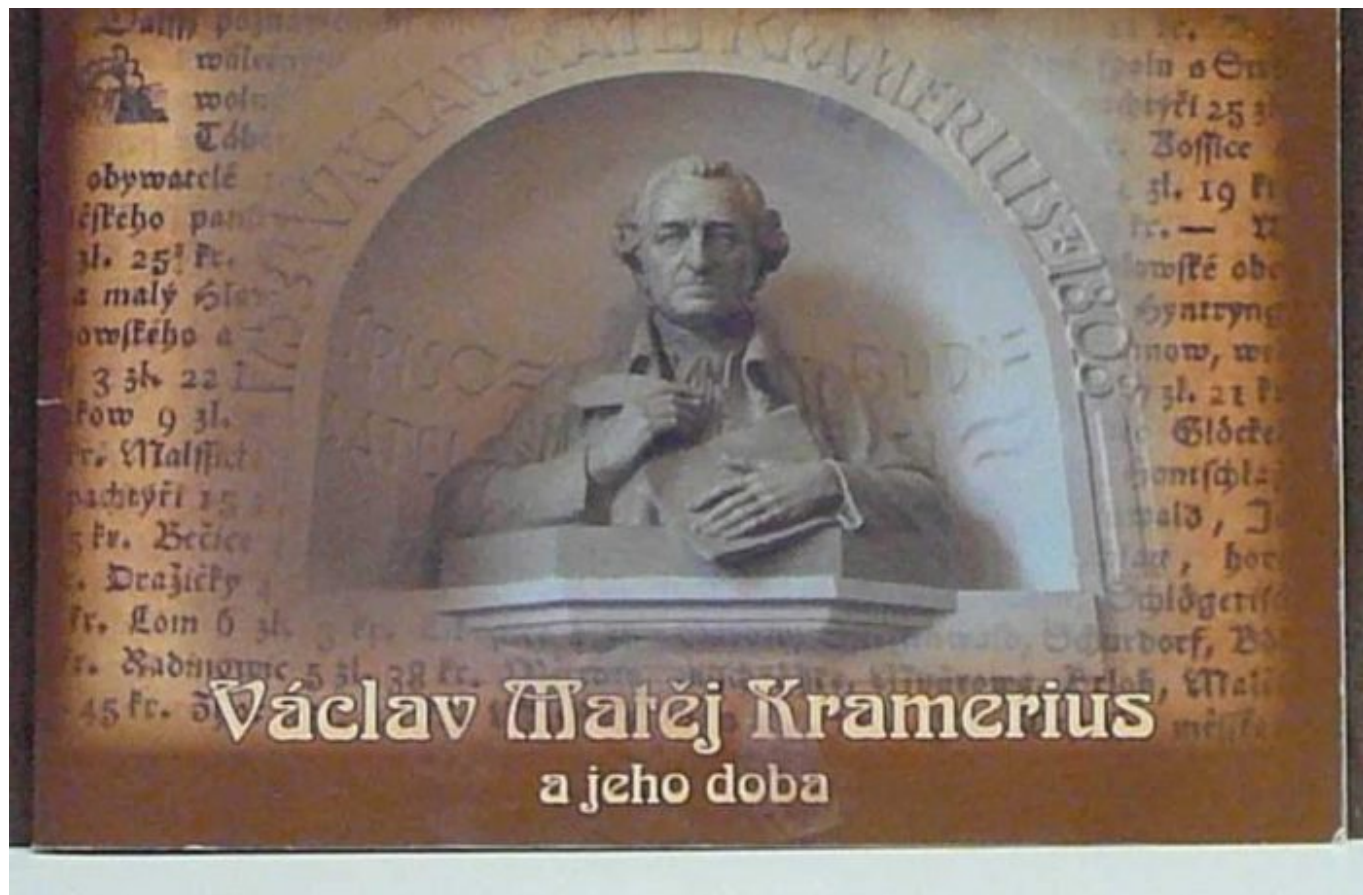

Marie Neudorfová: Národní obrození; zázrak způsobený lidmi, 2. část

- CZ24 News | 8. května 2021

Historička Marie Neudorfová vytvořila na podnět Nové republiky studii o českém národním obrození, kterou nazvala "České národní obrození - bohatý pramen poznání a inspirace k záchraně našeho národa". Protože se jedná o hutný a rozsáhlý text, rozdělila jej tematicky do čtyř kapitol, které postupně vždy v sobotu zveřejňujeme. Děkujeme paní doktorce Neudorfové za skvělý tvůrčí a vlastenecký počín a přejeme čtenářům dobré soustředění, neboť téma je napříč časem pořád aktuální. Dnes si můžete přečíst kapitolu druhou.

(obrázek zachycuje Václava Matěje Krameria)

II. Osobnosti plné víry, naděje a tvůrčího elánu

2.1. Národní obrození v souhře zahraničních a vnitřních politických, filosofických, sociálních a náboženských faktorů. Sociální základna národního obrození.

Císař a král český Josef II., ovlivněn osvícenským myšlením, byl po své návštěvě Francie v 80. letech 18. století přesvědčen, že tam nutně dojde k revoluci. Po celou dobu své vlády, včetně velmi konfliktních deseti let spoluvlády se svou matkou Marií Terezií, zaváděl reformy k zefektivnění státní správy, zavedli povinnou šestiletou školní docházku v mateřských jazycích, vyšší školství zůstalo v němčině a latině. Ale cesta k potřebným vzdělávacím možnostem v mateřských jazycích trvala přes půl století. Josef II. omezil moc katolické církve (zrušil přes 700 klášterů, které nepřispívaly k

obecnému dobru, omezil závislost katolické církve na Vatikánu). Roku 1881 vydal toleranční patent rušící výsadní postavení katolictví jako jediného povoleného náboženství. Věnoval pozornost ekonomice i sociálním podmínkám a r. 1881 zrušil patentem nevolnictví, s jeho nesvobodou venkovského lidu. Možnost stěhování a podnikání podstatně přispěly k rozvoji osobní iniciativy lidí. Robotní povinnosti zůstaly až do revolucí r. 1848. Odpor „české“ šlechty proti zrušení nevolnictví byl velmi urputný.

K dalšímu dočasnému posunu k větší svobodě lidí došlo v důsledku Velké francouzské revoluce, která byla krutou reakcí na kruté sociální poměry v katolické Francii. Ze strachu, že by se mohla v Evropě rozšířit, řada mocných evropských panovníků zorganizovala proti Francii několik tažení. Když byl Napoleon, od roku 1804 císařem, definitivně poražen roku 1815, Rakousko se rychle vrátilo k absolutismu a k posílení moci katolické církve jako hlavního dozorce nad obecným lidem. Mocenská vrstva v Rakousku se z předešlého vývoje moc nepoučila, stále věřila v udržení v podstatě feudálních vztahů. Věřila, že uspořádání společnosti do čtyř stavů je dáno Bohem, že čtvrtý, nejpočetnější neprivilegovaný stav, existuje k službám ostatním. Nedovedla si představit, že tito lidé myslí a cítí jako ostatní, a vnímají dané poměry jako hluboce nespravedlivé a že jejich touha po důstojném životě je oprávněná.

Všechny zmíněné josefínské reformy posílily rozvoj českého národního obrození navzdory tomu, že politický absolutismus po desetiletí brzdil kulturní, ekonomický, intelektuální i sociální rozvoj. Důležitým aspektem zrušení nevolnictví bylo, že zbídačelé venkovské obyvatelstvo se začalo stěhovat za prací do měst. Je hodné pozornosti, že toleranční patent, který povolil helvetskou a luteránskou církev, ale ne Jednotu českých bratří, měl za následek přestup 30 tisíc rodin k protestantství, což ze tří milionů obyvatel českého království bylo značné číslo. Po roce byly přestupy ztíženy. Podobně zajímavé je, že řada významných osobností českého obrození byla protestantského původu (Kollár, Palacký, Šafařík). Bylo poněkud paradoxem, že reformy Josefa II. mířily k vytvoření silného centralizovaného rakouského státu, mluvícího německy. Vědomí této skutečnosti také hrálo roli v úsilí českých obrozenců zintenzivnit svou práci pro úroveň českého jazyka.

Zbytečné jsou tradiční spory o tom, které aspekty českého národního obrození byly důležitější, zda domácí, či zahraniční, katolické či protestantské, mocenské protinárodní tlaky nebo protitlaky. Bylo to spojení řady aspektů, různě měnící svou důležitost v čase. Základem bylo, že venkovské, nesmírně chudé, nevzdělané a krutě vykořisťované obyvatelstvo mluvilo převážně česky. V důsledku své situace mohlo těžko cítit nějaký silnější vztah ke státnímu útvaru, ve kterém žilo. Ale rádo se ztotožnilo se vším, co odráželo kulturní aspekty jeho češství a ideál větší svobody a spravedlnosti. Podobný proces probíhal v řadě dalších národů Evropy, zvláště menších, nesvobodných a utlačených. Je ale pravda, že české obrození přineslo výjimečně obdivuhodné výsledky.

Podstatná je otázka týkající se jeho nejdůležitějších fází vědomě navazujících na práci vůdčích osobností, které většinou dokázaly překračovat hranice možného. U kořene byl filologický zájem, úsilí o modernizaci češtiny, legitimován i tím, že Josef II. uměl česky. Tento zájem byl brzy rozšířen o vědecký přístup k české historii, samozřejmě s omezeným záběrem, ale postupně s vědomím cenných stránek husitství a české reformace. V této fázi, i přes veškerou cenzuru, už pronikaly do střední Evropy silněji i osvícenské myšlenky, které přispěly k novým pohledům na existenci člověka i národů. Samozřejmě součástí byla skrytá i otevřená opozice vůči konservatismu církevnímu i šlechtickému. Tento základ se začal od 20. let 19. století formovat do úspěšného úsilí široce kulturního, vědeckého a postupně i politického. Bylo to hnutí národní, v němž se muselo čelit vládě i Němcům. Šlechta se ho účastnila jen vzácně. Většina zůstala při svém konservatismu, němectví a stavovství. Historik Josef Pekař se snažil dokazovat, že šlechta měla podstatný podíl na českém obrození. Ve skutečnosti ale jen několik jednotlivců se s ním důkladněji ztotožnilo, a v celém procesu finanční podpora šlechty několika obrozeneckým institucím a podnikům nehrála podstatnou roli.

Podstatnou pro rozvoj obrození byla rostoucí střední třída řemeslníků a malých obchodníků, zvládajících češtinu a iniciativa nepočetné české inteligence, spjatými s českým prostředím původem, jazykem, kulturou a zájmem své češství rozvíjet.

2.2. Počátky vydavatelské činnosti v českém jazyce. Úloha českého divadla.

S tím souvisela i dostupnost české literatury. Vzhledem k jejímu nedostatku se v josefínské době začaly vydávat některé předbělohorské spisy. Například F. F. Procházka (1749–1809) vydal jen v roce 1786 třináct staročeských spisů a cestopisů, které byly přístupny veřejnosti. Procházkovy předmluvy k těmto spisům měly vlastenecký charakter. Vydavatel při vši úctě k starobylé češtině upravoval texty tak, aby byly srozumitelné současníkům. Tato vydání staré české literatury velmi přispívala k pozvednutí českého sebevědomí, neboť byla důkazem češtiny jako vyspělého jazyka a Čechů jako kulturního národa. Nedostatek hodnotné soudobé literatury nemohl být nahrazen vydáváním nenáročného, i když užitečného odborného literatury- knih o přírodě, hospodářství, zdravotnictví, náboženských, které byly dostupné i na jarmarcích.

Vydávání vážnější literatury se ujal V. M. Kramerius, který v roce 1790 založil vlastní vydavatelství a knihkupectví 'Česká expedice'. Dělal skvělou práci, ale utrácel za ni velké věno své ženy. Kromě skromné soudobé české literatury a literatury 15. a 16. století, vycházely i překlady z antické literatury, což také lidem rozšiřovalo obzory. Samozřejmě byla to hlavně inteligence, která o ni měla zájem. Básnická tvorba, obecně považovaná za vrchol literární tvorby, začala vznikat až o deset později. Autoři zápasili s problémy českého jazyka, neboť ještě nějakou dobu trvalo, než byl ustálený. Situace se chopil Josef Dobrovský, filolog a vědec. Prozkoumal základy slovanských jazyků, vývoj českého jazyka, jeho zákonitosti a pravidla. Normou mu byl český jazyk druhé poloviny 16. století. Postupně se smířil s tvorbou nových slov, někdy úsměvných, ale měl hlavně velkou úctu k lidovému soudobému jazyku. Zaujetí pro českou mluvnici začalo být ve středu zájmu vlasteneckých filologů. Začátkem 90. let vydal Dějiny české řeči a literatury (napřed německy, česky později). Přes svou skepsi, pokud jde o budoucnost českého jazyka, jeho vztah k němu i k českému národu a lidu byl velmi silný, s neúnavným odhodláním pomoci jeho rozvoji. Dokonce obhajoval Husa, husity a českou reformaci a očišťoval tato období od jezuitských lží.

Průkopníkem šíření dobré češtiny, opatrné komunikace myšlenek, názorů, historie, pověstí i problémů lidí bylo české kočovné divadlo. Z této doby je nejslavnější loutkové divadlo Matěje Kopeckého (1775-1847), který se často vracel k českým pověstem. Už jeho otec Johannes byl loutkář, a dva synové Matěje položili základy k dlouhodobé tradici loutkového divadla. Postupně existovala řada kočovných divadel, nejen loutkových. Václav Thám (1765-1816) napsal první českou divadelní hru na téma z českých pověstí, dalších několik napsal se svým bratrem Karlem. Také překládali německé hry, a to hlavně se skrytými sociální a osvícenskou tematikou. Češi toužili po vlastním divadle, neměli však tak bohatých mecenášů, jako byl hrabě Nostic, který nechal Němcům postavit v r. 1784 velkolepé divadlo na Novém městě pražském. Češi dostali možnost v něm občas hrát, ale jen necelý rok. Úspěch by nesmírný, lidé se do divadla hrnuli, hry byly hodnotné.

Češi dál usilovali o vlastní divadlo, povolení od císaře nakonec dostali r. 1786. V té době byla Praha už hodně česká. Skromná dřevěná 'Bouda' byla postavena na Václavském náměstí za dva měsíce a její otevření 6. července (datum jistě nebyla náhoda) se stalo velkým svátkem. Z finančních důvodů bylo divadlo česko-německé. Lidé své divadlo milovali. I císař přišel na jedno české představení. Hry byly vybírány pečlivě, s cílem jednak zdokonalovat češtinu, jednak vzdělávat návštěvníky. Žádná nuda to nikdy nebyla. Největší úspěch měla témata historická a z obyčejného života. Úspěšná činnost divadla vyžadovala nové a nové hry, za rok a půl po otevření divadla se hrálo už 140 původních českých her. Divadlo bylo trnem v oku Němcům a různě se snažili poškodit jeho situaci. V r. 1889 bylo divadlo už těžce zadlužené. Vlastenecká společnost se rozpadla a magistrát dal budovu strhnout. Za dobu své existence divadlo sehrálo velmi pozitivní roli pro sebevědomí příslušníků

českých středních a nižších vrstev, kteří už tolik necítili povinnost podřídit se tlakům na své poněmčení. Naopak začali být hrdí na svou českou identitu, kulturu, historii. Tento proces obrody pak trval ještě sto let, než dosáhl kulminace. Divadlo také přispívalo k pocitu sounáležitosti a soudržnosti Čechů, a to bylo pro další vývoj velmi důležité.

Malá česká divadla vznikala i v dalších městech. Ale touha mít vlastní české divadlo se ukázala jako nerealistická pro odpor „českých stavů“. Pochopení našli čeští vlastenci až r. 1821 u Václava Teisingera, který na své náklady nechal vybudovat soukromé divadlo u svého domu v Hybernské ulici v Praze. Přes finanční problémy bylo po čtyři roky významným kulturním centrem, v něm uplatnil svou tvorbu mladý Václav K. Klicpera (1792-1859). Naštěstí se v této době opět na čas obnovily možnosti pro česká představení ve Stavovském divadle, pro něž tvořili hry hlavně Klicpera a Jan N. Štěpánek (1783-1844), který působil deset let i jako ředitel divadla. Nesmírně úspěšná byla první česká opera Dráteník od Františka Kroupa (1801-1862), která přispívala i k posílení česko-slovenských vztahů. Poprvé zde zazněla píseň Kde domov můj.

Horší to bylo s úrovní činoher, jistě i proto, že metternichovský absolutismus poskytoval jen málo prostoru pro svobodu slova a pro reflexi poměrů a problémů. Cenzura byla nelítostná. Čeští stavové neměli zájem o českou činohru, určenou hlavně českému lidu, dokonce měla činohra vyhrazeny přesně jen dvě hodiny pro svá představení v neděli odpoledne. Soubor musel zaměstnávat i německé herce, kteří často ani neuměli pořádně česky. České divadlo procházelo během národního obrození nejrůznějšími peripetemi a nesázami a v období, o kterém mluvíme, nikdy natrvalo nezakotvilo na žádné scéně. I když bylo úspěšné, znovu a znovu naráželo na nechuť německých úřadů i Němců. Ale jeho role byla v obrození pro český lid nezastupitelná. Láska Čechů k českým představením ve městech i na venkově a láska herců a autorů her k vděčnému publiku byla silná a oboustranná. Pro léta třicátá byl nevýraznější osobností českého divadla Josef Kajetán Tyl (1808-1856). Překládal hry, hrál, tvořil původní hry, řediteloval. Nejznámější je Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka, neboť její součástí je píseň Kde domov můj od Františka Škroupa, která se stala českou hymnou. Tyl snil o vlastním divadle, ale ten se nesplnil. Přesto své velké nadání uplatnil jiným způsobem. V roce 1833 požádal vydavatel Jan H. Pospíšil Tyla, aby se stal redaktorem časopisu Květy; Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky. Pracoval naplno za žebrácký honorář. Květy se staly prvním vůdčím společenským časopisem českého národního hnutí, přinášející nejen beletrii, ale i zajímavé informace o vlasteneckém životě ve městech a na venkově. Úspěch časopisu byl veliký. Podstatně přispíval k sebeznalosti české společnosti.

2.3. Počátky české žurnalistiky a formování základny pro politickou obhajobu českých národních zájmů.

Divadlo nemohlo zůstat jediným prostředkem, jak povzbuzovat a rozvíjet kulturní úroveň českého národa, a komunikovat na vyšší úrovni. Na to by bylo divadlo nestačilo. Čeští buditelé si byli vědomi, že noviny a knihy by byly ve městech i na venkově daleko efektivnějším prostředkem, a také se o to ještě před koncem 18. století začali pokoušet. Ale byla řada vážných překážek, aby mohli rychle uspět. Především české vrstvy ve městech i na venkově byly většinou velmi chudé a neměly peníze ani na knihy, ani na noviny. Ba často ani ne na jídlo. Značná část byla stále ještě negramotná. Šestiletá povinná školní docházka v mateřském jazyce k dosažení obecné vyšší gramotnosti nestačila. A střední školy byly německé. Možná asi zásluhou skrytých reformačních tradic, stále praktikovaných tajně od Bílé hory potomky nekatolíků, byl zvyk číst knihy mezi českým lidem silnější než mezi Němci. Navzdory finančním překážkám pokusy vydávat noviny a knihy s nejlepšími vzdělavelskými a buditelskými záměry od 80. let 18. století pokračovaly. Vydavatelé spoléhali hlavně na to, že se noviny dostanou do rukou sice jen vzdělanějším jednotlivcům s vlasteneckým zaměřením (učitel, kněz, kupec, hospodský), ale ti budou noviny půjčovat dál, případně iniciovat společná setkání s rokováním. To samozřejmě nebylo bez nebezpečí postihu policií, neboť katolické praktiky, včetně zpovědí, fungovaly spolehlivě i jako udání. A policie byla všudypřítomná.

První pokus o pravidelné vydávání novin začátkem 70. let 18. století nebyl úspěšný pro nedostatek zájemců, a jistě i peněz. Teprve v důsledku josefínských reforem začátkem 80. let nastaly příznivější poměry pro vydávání českých Schönfeldských novin, jehož se velmi úspěšně ujal vzdělaný a osvícenství nakloněný V. M. Kramerius, (1753–1808). Náklad postupně zvýšil na 900 předplatitelů, a jeho noviny se staly hlavním prostředkem buditelské činnosti. Ještě úspěšnější byly Krameriovy c. k. pražské poštovské noviny.

Naprosto rozhodující impuls pro dospívání národů v dalším století vyvolala Velká francouzská revoluce, která začala dobytím královské věznice Bastily 14. července 1789. Podnětem byly jak zoufalé sociální poměry v Paříži, tak absolutní moc krále a nedostatek svobody, především politické. Revoluce zachvátila celou Francii. Svolané generální stavy již v srpnu přijaly Prohlášení práv lidských a politických. Zdrojem veškeré moci se stal lid. Evropu pohltil strach z revolucí, a ta se namísto podstatných reforem začala organizovat k tažení proti Francii. Situace v habsburské monarchii byla velmi složitá – umírající Josef II., opozice šlechty vůči jeho reformám, nákladná válka s Tureckem, městský stav nespokojený se svou politickou bezvýznamností a dezorientovaný obecný lid. Spory českých stavů s novým králem Leopoldem II. o získání větších pravomocí pro české země, pro určitou decentralizaci, neměly žádoucího výsledku a je otázka, zda by jejich úspěch podstatně přispěl k rychlejšímu rozvíjení českého jazyka a kultury. Soudě podle jejich konservatismu dá se předpokládat, že spíše ne, že jim šlo hlavně o jejich mocenskou pozici ve správě zemí Koruny české, o moc nad obyvatelstvem a o menší daně pro Vídeň.

Slavnosti při oslavách korunovace Leopolda II. jako českého krále 6. září 1791 byly velkolepé a daly příznivcům českého národa příležitost ukázat králi a královně něco z vědeckých úspěchů českého národa i z jeho historie. Ve slavném Karolinu Josef Dobrovský, člen nedávno založené Královské české společnosti nauk, přednesl projev obhajující české a slovanské zájmy v habsburské říši a diplomaticky uvedl, že slovanské obyvatelstvo tvoří většinu říše a zdůraznil jeho zásluhy, ale i jeho potlačování většími a výbojnými národy. Takové násilí odsoudil. Část týkající se obrany českého jazyka mu cenzura nedovolila do projevu zahrnout. Byl to první veřejný projev poučující panovníka a vyšší vrstvy o postavení a problémech neněmeckých národů v říši, zvláště národa českého. Celý Dobrovského projev, přeložený Karlem Thámem do češtiny, byl vydán začátkem roku 1792 v Krameriových novinách. Projev měl ohlas i na Slovensku. Leopold II. se účastnil i českého přestavení v Hybernském divadle, jemuž věnoval 200 zlatých. Divadlo bylo v obtížné situaci nejen po finanční stránce, ale i v důsledku cenzury, která persekvovala vlivy osvícenství. Mnohem důležitější než tento dar byl dvorský dekret, jímž se zřizovala v říjnu 1792 stolice českého jazyka a literatury na Univerzitě Karlově. Prvním profesorem byl jmenován F. M. Pelcl. Tyto události byly velkou posilou pro české vlastence i pro český národ. Leopold II. si odnesl z návštěvy Prahy velký dojem a jako dar české společnosti poslal šest tisíc zlatých. Z části daru pak Dobrovský a J. Šternberk podnikli několikaměsíční cestu do protestantského Švédska a do slovanského Ruska.

2.4. Francouzská revoluce a význam napoleonských válek pro vzestup národního povědomí evropských národů, vliv tohoto historického kontextu v počáteční fázi českého národního obrození.

V této době vrcholila francouzská revoluce, jednak popravou krále a královny a jednak roční jakobínskou diktaturou plnou hrůz, ale hlavně zrušením všech feudálních povinností. Následná vláda direktoria se snažila revoluční poměry zmírnit, ale to už bylo jasné, že se v Evropě chystá invaze proti Francii. Střet sil začal téměř nepochopitelným vyhlášením války Francie Rakousku v dubnu 1792. Následovalo více než dvacet let krutých válek s účastí téměř celé Evropy. Rakousko ztrácelo jedno území za druhým (Belgii, Lombardii atd.) a nejtěžší důsledky válek dopadaly hlavně na poddané, kteří začali sympatizovat s francouzskou revolucí a občas se bouřili proti nelítostné vrchnosti. Rakouská vláda začala horlivěji organizovat policejní síly a cenzuru. Proti francouzská

propaganda jela na všechny obrátky, nejvíce hlásaná tiskem (včetně Krameria) a katolickou církví. Po příčinách revoluce se nikdo neptal.

Protifrancouzskou koalici zachraňovalo ruské vojsko pod vedením geniálního A. V. Suvorova, jehož vojska prošla na konci roku 1798 i českými zeměmi. Teprve v r. 1800 na své cestě domů však zakotvila na delší dobu v Praze. V české odborné i krásné literatuře je tato událost interpretována jako podstatná pro posílení českého sebevědomí, pro kulturní styky v budoucnu i pro posílení víry v důstojnější budoucnost českého národa jako národa slovanského. Češi začali snít o ruské podpoře a toto nadšení se dostávalo i do lidové tvorby. Možnost se s Rusy domluvit, trochu poznávat jejich kulturu, inspirovala mnohé k tomu, že se začali učit ruštinu. Dobrovský k tomu přispěl svou učebnicí ruštiny a později semináři o Rusku. K této atmosféře rozšiřování obzorů přispělo i to, že Rakousko přestalo být úspěšné na poli válečném a protifrancouzské koalice byly velmi nestabilní. Tyto styky později inspirovaly F. L. Čelakovského k napsání Ohlasu písní ruských, které byly u lidu velmi oblíbené.

Od roku 1800 Napoleon upevňoval ve Francii svou moc, a jeho monarchistické sklony budily všeobecnou opozici, zvláště když se stal v květnu 1804 císařem. Korunovace se zúčastnil sám papež. Rakousko se v r. 1805 stalo členem koalice (Anglie, Rusko a Švédsko) proti Francii, to však skončilo katastrofální porážkou koalice u Slavkova. Tato bitva byla významná i tím, že znamenala konec Říše římské národa německého. Císař a král český František II. oficiálně rezignoval na tuto funkci. Tím vlastně také teoreticky skončily státoprávní vztahy českého státu k německé říši. Napoleonské války pokračovaly v podobě různých koalic, r. 1812 Napoleonovi ležela většina Evropy u nohou, kromě Anglie a Ruska. Napoleon věděl, že dokud nezdolá Rusko, bude ohrožen. V Rusku byla hluboká nevraživost vůči Napoleonovi jakožto nositeli určitých liberálních idejí. V červnu roku 1812 Napoleon zahájil tažení do Ruska za pomoci Rakouska, Pruska, Poláků, ale tažení skončilo fiaskem. Z půl milionu vojáků je přežilo třicet tisíc. Po návratu se Napoleon ještě dvakrát marně pokusil zvrátit situaci. Nakonec byl v říjnu 1813 u Lipska poražen spojeneckou armádou Ruska, Rakouska, Pruska a Švédska, v březnu 1814 vkročila armáda do Paříže a Napoleon musel opustit město. Do Francie se navrátila vláda Bourbonů.

Když shrneme významné aspekty, které v tomto období přes dvacet let trvajících válek v Evropě ovlivnily rozvoj českého národního obrození, vidíme, že stejně tak jako v celé Evropě bylo nejdůležitější posílení národního vědomí všech evropských národů. Pocit ohrožení Napoleonem a zápal lidí pro národní existenci byly posilovány propagandou i panovníky, kteří potřebovali vojáky a vnitřní klid pro své válčení. V případě Čechů začal být oficiálně připomínán i Jan Žižka. Obrozenci věnovali samozřejmě pozornost i jiným aspektům české historie. Pobyt ruských vojsk v Českých zemích rozšiřoval lidem obzory, zrodila se více méně trvalá idea slovanské vzájemnosti i řada nereálných, ale posilujících představ. Svoboda pohybu a oslabená cenzura umožňovaly poměrně rychlé šíření informací dříve nedostupných. Atraktivní byl i příklad německé nacionalistické filosofie s kritickým pohledem na rozdrobenost Německa a s ambicí ho sjednotit. Z německých filosofů byl přijímán hlavně J. G. Herder (1744-1803) se svou sympatií ke Slovanům. Tyto nové podmínky ovlivnily stále početnější řady uvědomělých českých vlastenců a jejich vlasteneckou činnost na desetiletí. Byli si dobře vědomi, že české úsilí musí vycházet z českých potřeb a podmínek, které byly rozdílné od ostatních.

Cílem byla nejen modernizace českého jazyka a jeho navrácení do poněmčených měst, ale pozvednutí kulturní úrovně celého národa. K tomu však bylo třeba vybudovat prostředky, zvláště literaturu, spolky, školy, instituce. Navzdory vědomí, že to bude cesta dlouhá a trnitá, se do tohoto procesu zapojovala většina české inteligence, včetně venkovských učitelů, a dokonce i řada katolických kněží, bez ohledu na nevraživost nadřízených. Většina české inteligence pocházela z chudých poměrů, z venkova, a byla s ním emocionálně silně svázána. Nebudeme přehánět, když řekneme, že lidi zapojené do nelehkého buditelského úsilí vedla hlavně láska k vlastnímu národu a

lítost nad nespravedlivým osudem, který nezavinili. Při silném vědomí, že Češi nebyli o nic méně nadaní než privilegovaná německá menšina v českých zemích, pevně věřili, že jejich buditelská práce přinese podstatnou nápravu. Úsilí o modernizaci českého jazyka a literární tvorba zůstaly moudře poměrně dlouho prioritou.

První část ZDE

Autor: Marie Neudorfllová

Zdroj: <http://www.novarepublika.cz/>